Kitapların arasında sohbet tadında bir hayat Cevat Özkaya'nın ardından

Yasin AKTAY,

21/10/2026

https://www.yenisafak.com/yazarlar/yasin-aktay/kitaplarin-arasinda-sohbet-tadinda-bir-hayat-cevat-ozkayanin-ardindan-4866002

Tanışıklığım 1983'e kadar gider Cevat abiyle. Öyle çok sık görüştüğüm söylenemezdi gerçi. Hatta bir ara epey zaman hiç görüşmedik. Ankara'daydım, sonra Konya'da, İstanbul'a yolum düştükçe Pınar Yayınları'na onu da görmeyi umarak gider, çoğu kez onu orada bulur görüşürdüm. Belki Beyaz Saray Kitapçılar Çarşısının kapanmış olması orada teneffüs ettiğimiz bir habitatı dağıtmış oldu, birçok insanla görüşme şartlarını epeyce sınırladı, ama Cevat abiyle her zaman bir şekilde görüşecek başka münasebetlerimiz oldu. AKV'deki vesileler, Bosna Dayanışma faaliyetleri, Doğu Konferansı, Mazlum-Der, Filistin vs. Az görüşsek de uzaktan gözettiğini ve gözetlediğini bildiğiniz ailenin itimat telkin eden büyüklerinden biri gibi. Şefkatli, ihtimamlı, başarılarınızla gurur duyan, kötü günlerinizde yanınızda hissettiğiniz, nezaketli, zarafetli, beyefendi biri.

Tanışıklığımız 1982 yılında, bir imam-hatip lisesi 5. sınıf öğrencisi olduğum yıla kadar gider. Bir grup arkadaşımızla birlikte hem kendi kitap ihtiyacımızı karşılamak hem de Siirt'te bir kitap ortamı oluşturmak için küçük bir kitabevi açmaya karar vermiştik. Ama sermayemiz yoktu, işin ticari kısmından da hiç haberimiz yoktu. Pınar Yayınları'na durumumuzu anlatan bir mektup yazdım. Bir hafta sonra bir koli dolusu kitap geldi. İçinde henüz yeni kurulmuş olan Pınar'ın o tarihe kadar yayımlamış olduğu yedi sekiz kitabın yanı sıra başka yayınevlerinin kitapları da vardı. Hiç tanımadıkları gençlere, hiçbir teminat istemeden güvenmiş göndermişlerdi. Aynı talepte bulunduğumuz Beyan Yayınları da benzer bir cömertlikle karşılık vermişti.

O dokunuşların Siirt'te oluşmaya başlayan düşünce ortamımıza, bizim entelektüel harcımıza ne kadar önemli katkılarda bulunduğunu bugün daha iyi anlıyorum. O eğitim yılının sonunda yaz tatilinde çalışmak üzere İstanbul'a gittiğimde ilk uğradığım yerler Beyan ve Pınar Yayınları oldu. Pınar'da Şemsettin Özdemir ve Cevat Özkaya ağabeylerle yüz yüze tanıştım. Birbirimizi ilk defa görüyorduk ama onlar sanki çok önceden tanışıyorduk gibi, aileden biri gibi karşılandım. Beyan Yayınları'ndan Ali Kemal Temizer'le de aynı günlerde aynı şekilde tanışmıştım.

Pınar Yayınları'na ilk gidişimde (Haziran 1983) Cevat abinin elinde yeni yayınlanmış olan Garaudy'nin İslam'ın Vadettikleri isimli kitabı vardı, sonradan her zaman göreceğim gibi kitabevini ziyaret etmekte olan öğrencilere o kitaba dair hararetli şeyler anlatıyordu. O anlatımındaki heyecan, samimiyet, sohbet istidadı onunla ilgili sonradan aklımda çakılan bir sahne olmuştur. Bir sohbet insanıydı, yazmaktan çok sohbeti seviyordu. Gerçi Asım

Öz'le bu yönünü konuşurken Umran dergisinde yayımlanmış yazılarının bugün birkaç ciltlik bir külliyat oluşturduğu üzerinde de durduk.

O yaz boyunca her fırsatta ziyaret ettiğim bu yayınevleri benim için ilim tahsilimin çok önemli bir safhasını oluşturdu. Kitaplardan öğrendiklerim kadar, o insanların hayatlarından, tevazularından, yayıncılığa, düşünceye ve ideallerine adanmışlıklarından da mutlaka çok etkilendim.

Aramızdaki yaş ve tecrübe farkını hiç hissettirmeden sergiledikleri pedagojik şuurun o mekteplerde çok sayıda gencin yetişmesinde çok önemli bir rolü olmuş olduğunu düşünmüşümdür hep. Böylece pedagojik şuurun en önemli sırrını anlayabilene ifşa etmiş oluyorlardı: İnsana, henüz kendisinin bile keşfetmediği imkânlarına güvenerek yaklaşmak.

YAYINCILIĞI BİR MESLEKTEN FAZLASI OLARAK GÖRMEK

Cevat abide de Şemsettin Özdemir, Ali Kemal Temizer gibi yayıncılarda da sonraki hayatlarını izlediğimde beni en çok etkileyen ve büyük saygı uyandıran husus kendilerinin de yaptıkları işe duydukları saygı, özen ve istikrardı. Mesela yayıncılığı hiçbir zaman başka mesleklere, makamlara veya imkânlara geçmenin basamağı olarak görmediler. Hani İslamcılığın tarihine başka kesitlerden baktığımızda gördüğümüz zikzakların hiçbiri bu hayatlarda yok. Çizgideki tutarlılık ve sürekliliği buradan izleyebilirsiniz. Buradan başka (siyasi, sosyal veya ekonomik) mecralarda yol alan İslamcılar için bir şahitlik kaydı tutabilirsiniz. Üstlendikleri işi bir sorumluluk olarak gördüler. Sevdikleri, inandıkları ve gerekli olduğuna kanaat getirdikleri için yaptılar.

Sonradan ben de Vadi Yayınları ve Tezkire Dergisi ve Yayınlarında aynı işi kendimce yapmaya çalıştım. Bu esnada iyice bildim ki para kazanmak isteyenin oyalanacağı bir iş değil kitap yayıncılığı. İnanarak, adanmış bir ahlakla yapmak lazım bu işi.

2017'nin sonlarında Tezkire Yayınlarından Seyyid Kutup: Siyasal Teoloji, Fıkıh ve Tarihsellik isimli kitabı yayına hazırladığımı duymuş Cevat abi. Bana selamla o kitabın Pınar Yayınları'ndan çıkmasının daha uygun olacağı mesajını aldığımda hiç tereddüt etmeden hürmetle onu kendilerine vermiştim. Daha önce de Tarihbozumu ile Korku ve İktidar başlıklı kitaplarımı da yine Pınar basmıştı.

Elbette yayıncılık, özellikle 1980'lerin şartlarında, yalnızca kitap basıp satmaktan ibaret değildi. Bir düşünce dünyası kurmak, bir neslin zihinsel ufkunu genişletmek, farklı coğrafyalardaki fikirleri Türkiye'ye taşımak demekti.

Pınar Yayınları'nın Roger Garaudy, Frantz Fanon ve Edward Said gibi isimlerin eserlerini Türkçeye kazandırması bu bakımdan son derece anlamlıydı. Bu kitaplar, Türkiye'deki İslamcı düşünce çevrelerinin yalnızca kendi meselelerine kapanmayıp sömürgecilik, modernlik, Batı merkezcilik ve insanlığın ortak sorunları üzerine düşünmelerine önemli katkılarda bulundu.

Özellikle Edward Said'in Oryantalizm eserinin değerini erkenden fark etmek, Cevat ağabeyin entelektüel sezgisinin önemli göstergelerinden biriydi. Bir kitabın yalnızca ne söylediğini değil, hangi tartışmaların kapısını açacağını da görebiliyordu.

Cemil Meriç'le yakınlığı, gençleri onunla buluşturması, Pınar ve Umran dergilerindeki emeği, Bosna ve Filistin meselelerine duyarlılığı, insan hakları alanındaki faaliyetleri aynı sorumluluk anlayışının farklı tezahürleriydi. O, düşünceyle eylemi birbirinden ayırmayan insanlardandı.

Aslında Türkiye'de son yarım yüzyılın İslamcı düşünce tarihini yazacak olanların yalnızca fikir adamlarını değil, o fikirlerin dolaşıma girmesini sağlayan yayıncıları, kitabevlerini ve dergileri de hakkıyla değerlendirmeleri gerekiyor. Çünkü bir düşüncenin tarihi, yalnızca onu üretenlerin değil, onu insanlara ulaştıranların da tarihidir.

DEĞİŞMEYEN BİR İNSANIN SON HATIRASI

Cevat abiyi en son geçtiğimiz kasım ayında Fatih Belediyesi'nin Cağaloğlu'ndaki kitap çarşısının açılışında gördüm. Hastalığını biliyordum, zaten her hâlinden de belli oluyordu. Buna rağmen açılışa gelmişti. Sonrasında beraber kitapçıları tek tek gezerken epey sohbet ettik. Hastalığından hiç konuşmadık. Yine güncel meseleleri, düşünceyi, ümmetin hâlini, tarihî şahsiyetleri konuştuk. Araya birkaç fıkra da sıkıştırdı. Hastalığın bütün ağırlığına rağmen yine aynı Cevat ağabeydi. Kitapların arasında, düşüncenin içinde, insanlarla birlikteydi.

Şimdi o son görüşmeyi düşündüğümde, 1982'de Siirt'e gönderilen kitap kolisiyle Cağaloğlu'ndaki son sohbetimizin aynı hayatın iki sahnesi olduğunu görüyorum. Aradan geçen yıllar boyunca dünya değişmiş, Türkiye değişmiş, biz değişmiştik. Ama onun insanlara, kitaplara ve üstlendiği sorumluluğa yaklaşımındaki öz değişmemişti.

Cevat abinin ardından herkesin anlatacak bir hikâyesi ve herkesin hikâyesinde başka bir Cevat ağabey vardır ama hepsinde aynı güven, aynı tevazu, aynı adanmışlık hissedilir. Bir işe inanmanın, o işe sadık kalmanın, insanlara güvenmenin ve düşünceyi bir hayat sorumluluğu olarak taşımanın ne demek olduğu...

Allah rahmet eylesin Cevat abi. Mekânın cennet, makamın âli olsun.